

॥ तृतीयोऽध्यायः ॥ विभूति-पादः ॥

नाभिचक्रे कायव्यूहज्ञानम् ॥ ३.२९ ॥

कण्ठकूपे क्षुत्पिपासानिवृत्तिः ॥ ३.३० ॥

कूर्मनाड्यां स्थैर्यम् ॥ ३.३१ ॥

मूर्धज्योतिषि सिद्धदर्शनम् ॥ ३.३२ ॥

प्रातिभाद्वा सर्वम् ॥ ३.३३ ॥

हृदये चित्तसंवित् ॥ ३.३४ ॥

ततः प्रातिभश्रावणवेदनादर्शास्वादवार्ता जायन्ते ॥ ३.३६ ॥

सत्त्वपुरुषयोरत्यन्तासङ्कीर्णयोः प्रत्ययाविशेषो भोगः परार्थत्वात्स्वार्थसंयमात्पुरुषज्ञानम् ॥ ३.३५ ॥

ते समाधायुपसर्गा व्युत्थाने सिद्धयः ॥ ३.३७ ॥

बन्धकारणशैथिल्यात्प्रचारसंवेदनाच्च चित्तस्य परशरीरावेशः ॥ ३.३८ ॥

उदानजयाज्जलपङ्ककण्टकादिष्वसङ्ग उत्क्रान्तिश्च ॥ ३.३९ ॥

समानजयाज्ज्वलनम् (समानजयात्प्रज्वलनम्) ॥ ३.४० ॥

श्रोत्राकाशयोः सम्बन्धसंयमाददिव्यं श्रोत्रम् ॥ ३.४१ ॥

कायाकाशयोः सम्बन्धसंयमाल्लघुतूल-समापत्तेश्चाकाशगमनम् ॥ ३.४२ ॥

बहिरकल्पिता वृत्तिर्महाविदेहा ततः प्रकाशावरणक्षयः ॥ ३.४३ ॥

स्थूलस्वरूपसूक्ष्मान्वयार्थवत्त्वसंयमाद्भूतजयः ॥ ३.४४ ॥

ततोऽणिमादिप्रादुर्भावः कायसम्पत्तद्धर्मानभिघातश्च ॥ ३.४५ ॥

रूपलावण्यबलवज्रसंहननत्वानि कायसम्पत् ॥ ३.४६ ॥

ग्रहणस्वरूपास्मितान्वयार्थवत्त्वसंयमादिन्द्रियजयः ॥ ३.४७ ॥

ततो मनोजवित्त्वं विकरणभावः प्रधानजयश्च ॥ ३.४८ ॥

सत्त्वपुरुषान्यताख्यातिमात्रस्य सर्वभावाधिष्ठातृत्वंसर्वज्ञातृत्वं च ॥ ३.४९ ॥

तद्वैराग्यादपि दोषबीजक्षये कैवल्यम् ॥ ३.५० ॥

स्थान्युपनिमन्त्रणे सङ्गस्मयाकरणं पुनरनिष्टप्रसङ्गात् ॥ ३.५१ ॥

क्षणतत्क्रमयोः संयमाद्विवेकज्ञानम् ॥ ३.५२ ॥

जातिलक्षणदेशैरन्यतानवच्छेदात् तुल्ययोस्ततः प्रतिपत्तिः ॥ ३.५३ ॥

तारकं सर्वविषयं सर्वथाविषयमक्रमञ्चेति विवेकज्ञानम् ॥ ३.५४ ॥

सत्त्वपुरुषयोः शुद्धिसाम्ये कैवल्यमिति ॥ ३.५५ ॥

॥ इति पतञ्जलि-विरचिते योग-सूत्रे तृतीयो विभूति-पादः ॥